

cessit. De tesseris autem collibesticis satis actum est supra lit. C, verb. CONTRACTUS CAMBIALIS, art. 1 et 2., et nonnulla infra erunt attingenda de societate, ubi de contractu trino agendum erit, qui temere a nonnullis cum nautico fenore confunditur.

(42. Ab eodem fenore nautico pariter distinguenda est assecuratio, seu contractus periculi avertendi «quo quis, certa mercede accepta, in se suscipit, et præstiturus pollicetur pericula a mercibus trans mare, vel alia loca vehendis subitura.» Puffendorf, *De jur. natur.*, lib. v, c. 9, § 8. Hic contractus, licet nonnullas leges cum nautico fenore communes habeat, nautico tamen fenori extraneus prorsus est. Diversæ enim ut plurimum concurrunt personæ, et sæpissime in actu prorsus separato uterque perficitur. Persona quippe assecurantis accedit post perfectum cambium marinum, quod perfectum fuerat inter creditorem et debitorem. Obligatio debitoris in cambio marino respicit personam creditoris; assecurator vero, minime spectata persona debitoris, obligationem suscipit favore ejusdem creditoris, adeo ut merito a plerisque assecuratio consideretur adinstar fidejussionis. De hoc vide doctores allegatos a Rot., decis. 457, num. 27, cor. Olivatio. A nautico fenore dissimilis non minus est contractus a Germanicis dictus *bodemeria* ex vocabulis Schifl-Boden, sive *carina maris*. Contractus hic apud nos dicitur *Imprestito sul corpo e noli*, in quo magister navis, vel exercitor, necessitate coactus mutuam accipit ab altero pecuniam, ut navem servet, eamque mutuanti oppignorat navigaturam deinceps ipsius mutantis periculo. De hoc posteriori contractu proprie agunt decisiones coram Olivatio, quarum meminimus supra,

NECESSITAS.

SUMMARIUM.

1. Necessitas alia est medii, alia præcepti, et alia medii, et præcepti simul. — 2. Necessitas medii quæ sit? — 3. Necessitas præcepti quæ sit? — 4. Necessitas medii et præcepti simul quæ sit? — 5. Necessitas proximi, sive spiritualis, sive corporalis est triplex, scilicet extrema, gravis et communis. — 6. Necessitas spiritualis extrema quæ sit? — 7. Necessitas spiritualis gravis quæ sit? — 8. Necessitas spiritualis communis quæ sit? — 9. Necessitas corporalis extrema quæ sit? — 10. Necessitas corporalis gravis quæ sit? — 11. Necessitas corporalis communis quæ sit? — 12. Alia hujus triplicis necessitatis clarior descriptio, *remissive*. — 13. In extrema necessitate est obligatio sub mortali succurrendi proximo etiam ex necessariis aliquo modo ad statum proprium. — 14. Hinc pauper in extrema necessitate jure naturæ potest tollere sibi necessaria sufficientia ad sublevandam talem suam necessitatem a quolibet similem necessitatem non patiente, nec postea ad pinguiorem fortunam deveniens tenetur restituere quidquam. — 15. Sic etiam non tenetur restituere, qui in extrema necessitate consumpsit id quod antea acceperat commodatum, vel mutuam, vel emptum nondum solutum, imo quod antea furatus fuerat. — 16. In gravi necessitate est obligatio sub mortali succurrendi proximo ex bonis superfluis propriæ vitæ, et statui, quamvis sint aliquo modo necessaria ad splendorem, et decentiam proprii status. —

sed utrique a nautico fenore differunt. Quamvis enim omnes in lucri spe et periculo versentur, in eo tamen fenus nauticum differt ab assecuratione, quod in hac non pecuniæ numeratæ, sed mercium alio transportandarum quispiam suscipit periculum. Differt autem a *bodemeria*, eo quod navis in specie creditori oppignoratur. De his fusiuss Samuel Cocceius, *Jus civil. contr.*, l. xxii, tit. 2, quæst. 1, per tot.; Henric. Coccei., *Exercit. curios.*, disp. 68., et uterque Coccei. in *Commentur. ad Grot. De jur. bell. et pac.*; Stypman., *Jus maritim.*, part. iv, cap. 5, n. 136, et alia quamplura attulimus supra lit. A, verb. ASSECURATIO.

(43. His omnibus proxime accedere videntur conventiones, quas memorat lex 5, ff. *De nautic. fenor.*, quæque periculi pretium, et aleam continent, veluti si quis piscaturo in piscationis apparatus plurimum pecuniæ dederit, aut athletæ in exhibitionem, id est victum, uti explicat Ger. Nood, lib. ii, c. 7, *De fenor. et usur.*, in fin.; Quintilian., in l. xii *Inst. orat.*, c. 10, p. 1096, in fin. In exhibitionem, inquam, et exercitationem, ea tamen adjecta lege, ut ille si cepisset, si vicisset, alter redderet cum usuris; contra vero nil redderet ille, si nihil cepisset, nil alter, si victus a prælio discessisset. Inter has contrahendi species, et nauticum fenus quod discrimen intercedat, ex eo maxime liquet, quod in illis ne verbum quidem de pecunia trajectitia occurrat, nauticum vero fenus super pecunia trajectitia unice, et principaliter versetur. De his propterea pauca delibasse sufficiat, cum, qui majora curiosus inquirere cupiat, possit commode adire scriptores supra laudatos, et præsertim eos qui allegantur in decisionibus cor. Olivatio.

17. Imo in gravi necessitate secundum multos est obligatio succurrendi proximo etiam ex bonis aliis quibus suo statui necessariis, sed non valde necessariis. — 18. Constitutus in gravi necessitate nequit licite auferre ab aliis sibi necessaria ad sublevandam talem suam necessitatem. — 19. In gravi tamen necessitate reipublicæ licitum est auferre a divitibus superflua, quæ necessaria sunt ad sublevandam rempublicam. — 20. Necessitas gravis reipublicæ v. g. propter famem, communiter æquivalere necessitati extremæ particularium, adeoque est obligatio sub mortali illi succurrendi in tali gravi necessitate. — 21. Imo licitum est subvenire reipublicæ in gravi necessitate etiam ex illis quæ ad usus pios etiam per ultimas voluntates sunt destinata. — 22. In communi necessitate adest obligatio sub gravi succurrendi quandoque per eleemosynam proximo pauperi ex bonis simpliciter superfluis vitæ et statui, et a fortiori ex superfluis decentiæ status. — 23. Pauperes autem laborantes solum necessitate communi nequeunt licite auferre ab aliis sibi necessaria ad sublevandam talem necessitatem communem. — 24. In quacunque pari necessitate potest quis sibi prius providere, quam quibuscumque aliis, etiam parentibus. — 25. In quacunque pari necessitate debet quis prius subvenire parentibus, filiis, et uxori, quam fratribus, vel sororibus. — 26. In quacunque pari necessitate debet quis prius succurrere sanguine junctis, licet improbis,

quam non junctis sanguine, et probis. — 27. In quacunque pari necessitate debet quis prius subvenire parentibus naturalibus quam spiritualibus. — 28. In extrema necessitate debet quis prius subvenire patri, matri, uxori, filiis, fratribus et sororibus, quam creditoribus. — 29. In extrema, vel gravi necessitate debet quis prius subvenire proprio patri et matri, quam proprio filio. — 30. In extrema necessitate debet quis potius subvenire patri et matri, quam uxori, filiis, vel cuicumque alteri, et hoc aliqui extendunt etiam ad necessitatem gravem. — 31. In extrema vel gravi necessitate debet quis potius subvenire patri quam matri. — 32. In extrema ne-

(1. Necessitas alia est medii, alia præcepti, et alia medii et præcepti simul. Sic in re communis doctorum. (2. Necessitas medii, seu finis, est illa qua aliquid est ita necessarium ad finem, v. g. ad salutem animæ consequendam ut sine eo, quamvis inculpabiliter omittatur, finis, id est animæ salus, obtineri non possit de lege Dei ordinaria: et sic est necessaria gratia sanctificans respectu omnium, baptismus in re respectu infantium, in re, aut in voto respectu adultorum. *Communis*. (3. Necessitas præcepti est illa qua aliquid sub obligatione præcepti necessario præstandum est, v. g. ad consequendam salutem æternam, eo quod alias quis, transgrediendo præceptum, mortaliter peccaret, sique æternam salutem amitteret, quamvis tamen si ex ignorantia, vel impotentia, aut oblivione inculpabili id forte prætermittatur, non impediatur salutis æternæ consecutionem, et sic est necessaria ad salutem observantia mandatorum. *Communis*. (4. Necessitas medii et præcepti simul est illa qua aliquid est ita necessarium ad salutem æternam consequendam, ut non solum sine illo non possit quis salutem æternam consequi, sed insuper, si illud culpabiliter omittat, tanquam præcepti divini transgressor fiat reus perditionis æternæ. Sic adultis hominibus necessarius est baptismus ad salutem æternam casu quo possint eum in re suscipere. *Communis*.

(5. Necessitas proximi, sive spiritualis, sive corporalis est triplex, scilicet extrema, gravis et communis. Omnes. (6. Necessitas spiritualis extrema est, cum proximus versatur in periculo proximo damnationis æternæ, et quandoque si sit in periculo proximo peccandi mortaliter. *Communis*. (7. Necessitas spiritualis gravis est, cum proximus licet non versetur in periculo pro-

(119) *Notæ Romani theologi.* — Continuator Tourneley, part. iii *De rest. in partic.*, cap. 2, quæres 11, aperte asserit «hominem, qui, transacta necessitate, ob quam omnia fuit restituta, in pinguiorem fortunam venit, urgeri obligatione restituendi hac de causa, quia tandiu remanet restituenda rei alienæ obligatio, quando dominus exigit rationabiliter, ut res illa sibi restituatur, ejusque dominium in alium non transfert: atqui, transacta extrema sua necessitate, rationabiliter exigit dominus ut res sua sibi restituatur; potuit enim legitime ejus usum concedere ea lege, ut ipsius restitutio sibi fieret statim ac fieri posset. Possent quidem homines consentire, ut quoties aliquis in extrema necessitate constitutus foret, is rem alienam, absque restituendi onere, tanquam pauper acciperet, sed in

cessitate debet quis potius subvenire filiis quam uxori. — 33. In extrema vel gravi necessitate maritus debet potius subvenire uxori quam aliis suis propinquis, et ita uxor debet prius subvenire marito. — 34. In extrema necessitate si sit filius, tenetur pater ipsi succurrere prius quam uxori ipsius. — 35. In communi necessitate debet quis potius proliis suis succurrere, quam suis parentibus. — 36. In communi necessitate debet maritus præferre uxorem, et uxor maritum propriis parentibus et proliis. — 37. In communi necessitate tenetur uxor prius succurrere marito, et maritus prius succurrere uxori quam pater vel filius.

ximo damnationis æternæ, reperitur tamen in talibus circumstantiis, quæ ejus salutem æternam reddunt difficilem. *Communis*.

(8. Necessitas spiritualis communis est illa, in qua reperiuntur communiter peccatores in mortali constituti. *Communis*.

(9. Necessitas corporalis extrema est illa, cui si non succurratur, egentis proximi vita certo, vel probabiliter periclitabitur. *Communis*. (10. Necessitas corporalis gravis est illa cui, si non succurratur, imminet proximo periculum gravis mali, ut captivitas, notabilis jacturæ bonorum, vel status, et hujusmodi, ratione quorum proximus vitam nonnisi ægre et difficulter potest conservare. *Communis*. (11. Necessitas corporalis communis, seu ordinaria est illa qua laborant pauperes triviales, qui ostiatum, communiter et ordinarie mendicare solent. *Communis*. (12. Vide sub verb. ELEEMOSYNA, a n. 9 ad 12, aliam hujus triplicis necessitatis clariorem descriptionem.

(13. In extrema necessitate est obligatio sub mortali succurrendi proximo etiam ex necessariis aliquo modo ad statum proprium. *Communis*. (14. Vide dict. verb. ELEEMOSYNA, num. 13. Hinc pauper in extrema necessitate jure naturæ potest tollere sibi necessaria sufficientia ad sublevandam talem suam necessitatem a quolibet similem necessitatem non patiente; nec postea ad pinguiorem fortunam deveniens tenetur restituere quidquam. *Communis*.

(15. Vide *ibidem*, num. 14. Sic etiam non tenetur restituere, qui in extrema necessitate consumpsit id quod antea acceperat commodatum, vel mutuam, vel emptum nondum solutum, imo quod ante furatus fuerat. Sic ex communi Lessius, et alii. Vide *ibidem*, num. 15 (119).

(16. In gravi necessitate est obligatio sub

his de facto consensisse non videntur.) Atque hinc facile patet hominem, qui dum in extrema necessitate esset, mutuo atque commodato rem alienam accepit, atque consumpsit, teneri ad restitutionem, dum in pinguiorem fortunam veniat: tum quia hac lege præsumitur rei dominum commodasse, vel mutuasse; tum etiam, quia vel homo ipse miser, qui mutuam, vel commodatum accepit, sese obligasse videtur ad restituendum, cum posset. Imo et idem dicendum videtur de furto. Ideo enim in extrema necessitate omnia communia dicuntur, quia hoc in casu dominus rei non censetur rationabiliter invitus, dum quidpiam ipsius rei ab extrema necessitate laborante subripiatur; ergo qua ratione dominus rationabiliter invitus non est, eadem ratione excusabitur miser a restitutione; atqui, transacta ne-

mortali succurrendi proximo ex bonis superfluis propriæ vitæ, et statui, quamvis sint aliquo modo necessaria ad splendorem et decentiam proprii status. *Communis. Vide ibidem*, num. 16. (17. Imo in gravi necessitate, secundum multos, est obligatio succurrendi proximo etiam ex bonis aliquibus suo statui necessariis, sed non valde necessariis. *Vide ibid.*, num. 17. (18. Constitutus in gravi necessitate nequit licite auferre ab aliis sibi necessaria ad sublevandam talem gravem necessitatem. *Communis. Vid. ibidem*, n. 18. (19. In gravi tamen necessitate reipublicæ licitum est auferre a divitibus superflua, quæ necessaria sunt ad sublevandam rempublicam, quia necessitas gravis reipublicæ æquivaleret, imo superat necessitatem quam habet unus privatus; sic cum S. Thoma et aliis, Cardenas, in 2 crisi, d. 23, cap. 1, art. 1, num. 16; La Croix, lib. III, part. I, n. 956, et alii passim.

(20. Necessitas gravis reipublicæ, v. gr. propter famem, communiter æquivaleret necessitati extremæ particularium, ut docent Cajetanus, Suarez, Tappia, Cardenas in 1 crisi d. 80, a n. 15; La Croix, lib. III, part. II, num. 1146, et alii communiter, adeoque est obligatio sub mortali illi succurrendi in tali gravi necessitate, ut docet communis doctorum cum S. Thoma 2-2, quæst. 3, art. 6, quia commune bonum debet præferri bono proprio particulari in temporalibus, et debet quilibet privatus etiam vitam perdere, si necesse sit, pro tuenda vita reipublicæ. *Vide verb. HOMICIDIUM*, n. 37.

(21. Imo licitum est subvenire reipublicæ in gravi necessitate, etiam ex illis quæ ad usus pios etiam per ultimas voluntates sunt destinata, quia bona exteriora ex Dei institutione destinata sunt ad sublevandam necessitatem indigentium, saltem extremam, aut illi æquivalentem, uti est necessitas gravis reipublicæ. Sic communis doctorum, teste La Croix, *loc. cit.*, n. 1148, arg. cap. *Aurum* 70, et cap. *Gloria episcop.* 17, caus. 12, quæst. 2.

(22. In communi necessitate adest obligatio sub gravi succurrendi aliquando per eleemosynam proximo pauperi ex bonis simpliciter superfluis vitæ, et statui, et a fortiori ex superfluis decentiæ status. Sic communior et tutior doctorum sententia. *Vide verb. ELEEMOSYNA*, num. 19. (23. Pauperes autem laborantes solum necessitate communi nequeunt licite auferre ab aliis sibi necessaria ad sublevandam talem necessitatem. *Communis. Vide ibid.*, num. 20.

(24. In quacunq[ue] pari necessitate potest quis prius sibi providere quam quibuscunq[ue] aliis, etiam parentibus; quia ordinata

necessitate, dominus rationabiliter petit rem suam, cum homo jam restitutionis capax evaserit. Quid vero, si statuatur hominem mutuum, et commodatum accepisse, aut furatum quidpiam fuisse, antequam in extremam incideret necessitatem? Nunquid a restitutionis onere absolutus esset, etiam dum dives evaserit? Ita sane Lucius noster, sive potius auctores, quos ipse sequitur, contendere videntur; at Romanis censoribus id minime placet, et qui-

charitas incipit a seipso, cum sibi ipsi sit conjunctior. *Communis.* (25. In quacunq[ue] pari necessitate debet quis prius subvenire parentibus, filiis et uxori quam fratribus, vel sororibus, quia illis est conjunctior, adeoque ad illos est major obligatio. *Communis.* (26. In quacunq[ue] pari necessitate debet quis prius succurrere sanguine junctis, licet improbis, quam non junctis sanguine, et probis, quia conjunctio sanguinis inducit naturalem obligationem, non autem probitas vitæ. *Communis.* (27. In quacunq[ue] pari necessitate debet quis prius subvenire parentibus naturalibus quam spiritualibus, prius amicis et domesticis quam aliis, prius indigenis quam alienigenis, et sic de similibus. *Communis.*

(28. In extrema necessitate debet quis prius subvenire patri, matri, uxori, filiis, fratribus et sororibus quam creditoribus, quia in extrema necessitate cessat obligatio solvendi debita, et urget sola obligatio alterius virtutis, v. g., charitatis. Charitas autem magis urget erga magis conjunctos: Bonacina, Lessius, Coninch, Diana, et alii citati et secuti a La Croix, lib. III, part. I, n. 728.

(29. In extrema vel gravi necessitate debet quis prius subvenire proprio patri et matri quam proprio filio, quia licet sit æque vicina connexio naturalis patris et matris ad suum filium ac filii ad suum patrem et matrem, filius tamen plus habet a patre suo et matre quam pater et mater a filio, adeoque est major obligatio naturalis filii erga patrem et matrem quam patris et matris erga filium. *Vide verb. FILIUS*, a num. 91 ad 94.

(30. In extrema necessitate debet quis potius subvenire patri et matri quam uxori, filiis, vel cuicumq[ue] alteri, quia plus habet a patre et matre quam ab ullo alio, nempe primum esse, quod est fundamentum ad recipienda ab alio beneficia. *Communis. Vide verb. ELEEMOSYNA*, n. 22, et *verb. FILIUS*, num. 95, et num. 98, ubi aliqui extendunt hoc etiam ad necessitatem gravem.

(31. In extrema vel gravi necessitate debet quis potius subvenire patri quam matri, quia licet mater plus passa sit, tamen absolute loquendo pater est principalior et nobilior origo totius esse quod est in filio. *Communis. Vide ibidem*, num. 22. (32. In extrema necessitate debet quis potius subvenire filiis quam uxori, quia de jure naturæ strictior est conjunctio patris ad filium, quam mariti ad uxorem, adeoque de jure naturæ tenetur pater in extrema vel gravi necessitate potius succurrere filiis quam uxori, cum qui genuit filium de jure na-

dem jure, meritoque; nam dum mutuum, dum commodatum, dum furtum homo ille accepit, onus in se restitutionis suscepit, quod suspensum mansit, extrema superveniente necessitate, nequiquam tamen extinctum. Quamobrem, transacta necessitate, atque accidentibus divitiis, suspensio illa restitutionis cessat, ac virtute obligationis initio contractæ debitum solvere tenetur. Confer *Addit.* ad *verb. ELEEMOSYNA*, num. 18.

turæ teneatur eum alere. *Communis. Vide verb. FILIUS*, n. 96 et seq. (33. In extrema vel gravi necessitate maritus debet potius subvenire uxori quam aliis suis propinquis, et ita uxor debet potius subvenire marito. *Communis. Vide verb. ELEEMOSYNA*, num. 22. (34. In extrema necessitate si sit filius, tenetur pater ipsi succurrere prius quam uxori ipsius, quia conjunctio naturalis, quæ est inter patrem et filium, est magis intrinseca quam conjunctio civilis tantum et extrinseca, quæ est inter maritum et uxorem; pater enim genuit esse filii, uxor autem non genuit esse mariti, adeoque majorem obligationem habet pater ad conservandum esse filii, quam habeat uxor ad conservandum esse mariti in tali extrema necessitate. *Communis.*

(35. In communi necessitate debet quis potius proliis suis succurrere quam suis parentibus, quia proles sunt sub cura parentum, et ab illis etiam extra gravem necessitatem jure postulant alimenta: non item parentes. *Communis. Vide verb. ELEEMOSYNA*, n. 22, et *verb. FILIUS*, n. 99. (36. In communi necessitate debet maritus præferre uxorem, et uxor maritum propriis parentibus et proliis. *Vide verb. ELEEMOSYNA*, n. 22. (37. In communi necessitate debet uxor prius succurrere marito, et maritus prius succurrere uxori quam pater vel filius, quia in communi vita maritus et uxor sunt unum, et tanta est inter eos conjunctio, ut debeant se semper comitari et sibi invicem adherere, juxta illud *Genes II, 24: Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, adeoque ad ipsos prius quam ad suos parentes et filios spectat ad invicem sibi succurrere in communibus necessitatibus in dies occurrentibus. Communis.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(38. Necessitatis nomine intelligi debet status hominis, in quo parere legi haud potest absque periculo suo. (39. Periculum autem, si ad vitam pertineat, necessitas di-

NECROMANTIA.

Vid. verb. SUPERSTITIO, n. 15.

NEGOTIATIO.

PROUT EST CLERICIS INTERDICTA.

SUMMARIUM.

1. Negotiatio an, quomodo et quando sit, vel non, prohibita clericis et religiosis; ad num. 8. — 9.

(1. Negotiatio an, quomodo et quando sit prohibita vel non, clericis et religiosis? *Vide verb. CLERICUS*, art. 3, per totum, ubi late de omnibus.

(2. Negotiatio clericis interdicitur, etiam sub alieno nomine. *Benedict. XIV*, tom. I, constit. 13, incip. *Apostolica*. (3. Et ubi hæreditario jure, aut alias ad eos delata fuerit, dimitti debet. *Idem, ibid.*, § 2. (4. Quatenus continuari possit ad tempus. *Vide tom. II*, *verb. CLERICUS*, art. 3, in fine, ubi

citatur extrema; sin ipsi vitæ non immineat, pro magnitudine periculi major vel minor appellatur. (40. Atque necessitas absoluta, si periculum nullo alio modo evitari potest, quam lege violata, et respective, si alius quidem homo, at non hic homo qui in illo versatur, declinare queat.

His notatis, videndum nunc quinam sit favor necessitatis.

(41. Leges vel sunt divinæ, vel humanæ, eæque vel aientes, vel negantes. Porro leges humanæ regulariter intelligendæ sunt cum exceptione necessitatis.

(42. Idemque dici debet de legibus divinis aientibus, nisi forte intermissio actionis ita sit comparata, ut tendat in injuriam summi Numinis; tunc enim simul concurrat lex negans quod nihil in Dei ignominiam sit faciendum. Quo refertur factum Danielis. *Dan. VI, 10.*

(43. Leges divinæ negantes, vel respiciunt ipsum Deum, vel nos ipsos, vel alios homines. Exceptionem necessitatis minime admittunt leges negantes, quæ Deum respiciunt; nec aliud dicendum de legibus negantibus, quæ respiciunt nosmetipsos. (44. Quod vero attinet ad leges negantes, quæ alios homines respiciunt, si necessitas sit a Deo, admittunt eam exceptionem necessitatis si de conservatione nostri ipsius agatur, non item si de perfectione nostra ac felicitate tuenda et amplificanda. (46. Sin autem necessitas sit a malitia hominum, aut id illi agunt, ut pareamus, aut ut necessitatem peccandi nobis imponant, priori casu locus est favori necessitatis, nequaquam vero posteriori.

(46. His perpensis regulis facile erit judicare de favore necessitatis in casibus particularibus. *Vide tamen*, qui de iis latius agunt, *Thomasium, Jurisprud. divin.*, lib. II, cap. 2, § 130 et seq. tit.; *Puffendorf.*, *De offic. hom. et civ.*, observat 141; *Barbeyrac ad eundem Puffendorf.*, *De jur. natur. et gent.*, not. 3, et plur. sequent., aliosque; sed caute simul legito.

Non est tamen clericis interdicta negotiatio impropria, ad num. 15. — Alia ad rem ibi.

datur summarium dictæ constitutionis.

(5. * Constitutiones adversus clericos negotiatores innovantur, et extenduntur ad clericos etiam sub laici nomine quomodolibet negotiantes. *Benedictus XIV*, const. incip. *Apostolica servitutis*, tom. I *Bullar.*, n. 18.

(6. Extenduntur item ad negotia a laicis inchoata, dein ad clericos devoluta, sive hæreditario jure, sive quocunq[ue] alio titulo, sive singulariter, sive communiter,

sive separatim, sive conjunctim cum aliis bonis, coheredibus vel sociis laicis existentibus.

(7. Comprehendi etiam censentur illi clerici, qui per seipsos eorumque nomine proprio, vel per alios, aut alieno nomine etiam per suos coheredes ac socios negotium exercent.

(8. Hos omnes subiecit Pontifex quoad bona sic ab eis acquisita pœnis in constitutione Pii IV quæ incip. *Decens esse*, quæ est 19 inter bullas ejusd. Pontificis. Pœnæ illæ sunt, ut bona sic acquisita sub spoliis debitis Camera Apostolicæ comprehendantur.

(9. Si qui vero exempti sunt a pœna spoliarum ex constitutionibus Pii IV, *Romanus Pontifex*, et Pauli V, *In eminenti*, illos pariter non exemptos quoad bona ex negotiatione provenientia decernit atque declarat cit. constitutio *Apostolicæ servitutis*.

(10. Negotiatio tamen impropria non est clericis interdicta, ut ex. gr. manuum suarum labore, et honesto artificio victum sibi comparare, quod et Apostolus Paulus suo exemplo docuit, et a SS. etiam monachis præstitum est. *De synodo diæc.*, lib. VII, cap. 49, § 2.

(11. Licitum est etiam clericis vendere res collectas ex propriis prædiis, sicut et

eas quas coemerunt ad familiæ suæ sustentationem, quæ, si superfuierint, vendere possunt carius quam emerint, intra limites tamen justii pretii. *Ibid.*

(12. Plura si cupis, *vide* tom. II, verb. *Clericus*, art. 3, ubi fuse de hac re tractatum est, atque sub n. 91, adducitur novissima constit. Clementis XIII merito observanda.

(13. In ditione Pontificia pro negotiis ad ecclesiasticos pertinentibus in publicis consiliis quorumcumque locorum, deputandi sunt duo ecclesiastici, unus ex clero sæculari, alter ex regulari, et ambo ex sæculari, si desint regulares, interpellandi toties quoties pertractandum est aliquid ad ipsos pertinens, ut intersint in iisdem consiliis cum suffragio consultivo duntaxat: cum facultate tamen recurrendi, si laici contrarium resolverint. Si vero neglexerint interesse, non inde invalidum erit quidquid in dictis consiliis decretum fuerit. Vocandi sunt etiam, quando redditur ratio expensarum quæ ab iisdem ecclesiasticis tolerantur, eisque communicandi in loco designato a gubernatoribus, non vero tradendi libri computorum, cum facultate pariter recurrendi ad superiores, si quid injustum in illis deprehenderit. Sic statuit Benedict. XIV, 29 Julii 1752, const. incip. *Quamvis*.

NEOPHYTI.

(1. Neophyti ad sacros ordines non sunt promovendi, nisi prius de eorum constantia in vera nostra fide constiterit. Concil. Nicænum, canon. 2 ibi: « Nam et tempore opus est ei qui catechizatur, et post baptismum probatione quamplurima. » Et in canone 3, Arabico, ab Echeliensi edito, ibi: « Quicumque recens baptizatus fuerit, cujus fidei adhuc non dignoscitur experimento certitudo, ne episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinetur. » Bened. XIV, *De*

synodo diæcesana, lib. VII, cap. 65, num. 6, ubi subjungit quod ad id dignoscendum quantum temporis requiratur, est incertum, cum nullum de hac re sit certum tempus a jure definitum, adeoque, ut volunt Covarruvias et Gibalinus, *De irregularitate*, cap. 3, q. 3, et alii, videtur id relinqui arbitrio et prudentiæ episcopi serio expendentis mores, et constantiam in fide ejuoque neophyti.

NOVUS ARTICULUS DE NEOPHYTIS.

EX ALIENA MANU.

SUMMARIUM.

1. De origine et explicatione hujus vocabuli, ad n. 2. — 3. Quænam privilegia neophytorum. — 4. Quisnam collegium ecclesiasticum adolescentium neophytorum instituit. — 6. Retunditur in hoc

(1. Nihil habet *Ferrariana Bibliotheca* in articulo NEOPHYTI, præter duo, eaque sane non magni momenti, ab opere *De synodo diæcesana* Benedicti XIV excerpta, etsi multa ad neophytos spectantia, notatu dignissima occurrant, quæ suum pluteum in hac refertissima Bibliotheca occupare merentur. Quapropter integrum articulum adlaborare statui, in quo nonnulla haud contemnenda indigitare pergam.

(2. *Neophytus* a duplici Græca dictione νέος et φυτόν, nova planta, idem est ac recens consitus, sumitur pro eo qui nuper ecclesiasticum statum amplexus est, vel religionem est ingressus. Communius tamen per

quorundam protestantium scriptorum audacia. — 6. De matrimonio neophytorum ad fidem conversorum non pauca adducuntur, ad num. 36. — 37. Alia quoque ad rem remissive.

neophytum intelligitur ille qui recens ab infidelitatis statu egressus, sacris baptismatis undis est regeneratus.

Isti sunt novellæ plantationes in domo Domini, quas semper maximi fecit Ecclesia, nunc vero, pro dolor! illi qui olim vocabantur (ut verbis utar auctoris sermonis, olim inter Augustinianos 157, *De tempore*, nunc 172 in *Appendice*) « novella germina, sanctitas regenerata ex aqua et Spiritu, geminum piium, examen novellum, flos nostri honoris, et fructus laboris, gaudium et corona mea, » adeo sunt vulgo despecti et abjecti, ut fortasse inter maximas reputetur injurias neophytum quemquam vocitare,

riique, qui Dei gratia illuminati, superstitione relicta, Christianæ religioni nomen dedere, Dei donum occultare cogantur. »

(3. Privilegia neophytis concessa a Paulo III et a Clem. XI confirmata, *vide* sub verb. *HEBRÆUS*, tom. III, pag. 312.

Hæc porro, cæteraque omnia privilegia in favorem neophytorum alias a Sancta Sede emanata, sanctissimus Dominus noster Clemens Papa XIII probe sciens infidelium conversionem inter Apostolatus instituta primum obtinere locum, novissime confirmavit suo chirographo ad eminentissimum dominum cardinalem Nigronum proauditorem dato die 26 Oct. 1766, in quo, inter multa, hæc statuit: « I. Quod in futurum, ac perpetuis futuris temporibus neophytorum judex, eorumque receptoriæ domus, Ecclesiæ, et universitatis, ac locorum priorum annexorum in causis civilibus passivis motis et movendis, sit illustrissimus et reverendissimus D. Almæ Urbis pro tempore vices gerens. III. Quod neophyti a quibuscunque censibus taxisque ab artium statutis præscriptis sint exempti, earumque artium ac universitatum onera atque munera subire minime teneantur, eisque solitæ litteræ patentes gratis concedantur. V. Quod sint immunes a taxis et licentiis tribunalis viarum cum illa amplitudine, et respectiva limitatione exemptionis, quæ fuit jam declarata in decretis congregationis particularis deputatæ a san. mem. Clemente Papa XI. VII. Quod dictum est pro neophytis, intelligatur constitutum etiam pro neophytorum filiis primi gradus, et pro maritis neophytorum, filiarumque primi gradus neophytorum. »

(4. Collegium ecclesiasticum adolescentium neophytorum instituit Greg. XIII. Causam erectionis hujus collegii explicat S. Pont. in bulla incip. *Vices ejus*, quæ ejus est 73. tom. IV, p. III *Bullarii*, pag. 346, his verbis: « Ut non modo hæreticorum, sed eorum etiam qui in infidelitatis tenebris ambulantes misere pereunt, præsertim Judæorum conversionem, veramque salutem exoptare, ac totis viribus quærere non cessemus.

« Proinde fidei Christianæ propagationi, et incremento hujusmodi, quantum possumus, incumbentes, atque tam saluti et eruditioni eorum puerorum et adolescentum, qui ex Judæorum, Turcarum et Maurorum, similibusque Mahumedanorum genere nuper ad Christi fidem conversi sunt... providere volentes, UT EX EIS PRODEANT OPERARIJ AD OPUS EVANGELII IDONEI, QUI IN IPSA URBE CÆTERISQUE ITALIÆ LOCIS, ATQUE ADEO IN OMNIBUS TERRARUM ORBIS PARTIBUS, IN QUIBUS JUDEI ET INFIDELIS DEGUNT, CHRISTIANÆ FIDEI MYSTERIA, ETIAM PROPRIA ILLORUM LINGUA, SIVE HEBRÆA, SIVE ARABICA EXPLICARE, DOCERE ET PREDICARE POSSINT, ET VALEANT, nihil opportunius esse censuimus, quam proprium collegium ad eosdem instituendos erigere. »

Concedit deinde privilegia amplissima ad iustar studii generalis Almæ Urbis.

(5. Hinc audacia retunditur duorum protestantium scriptorum, scilicet Jo. Christophori Wagenseilii, et Jacobi Basnagii, viro- rum cæteroquin doctorum, qui, Ecclesiæ Romanæ impetendæ pruritu nunquam non excitati, Apostolicam Sedem calumniantur, ac si Judæorum conversionem omnino posthaberet. Primus in præfatione ad opus cui titulus *Tela ignea Satana*; Altorffii, 1681, pag. 89, hæc contumeliose eructat: « Videram Romæ illas magnificas augustasque aedes, quibus collegium Propagandæ Fidei nomen, unde tanquam ex alveari quocunque terrarum provolant.... pag. 91. An non per omne Turcicum imperium, per Persiam, totamque Africam dispersi agunt infiniti Judæi informationis indigi? Sed horum quoque in gratiam quemquam missionariorum iter aliquando ingressum esse, nunquam fando accepimus.... Certum tamen est nihil frigidius et negligentius Romanum clerum tractare, quam Judæorum conversionis negotium. » Alter vero *Histoire des Juifs, all' Haje*, 1716, tom. IX, par. II, vol. XIV, p. 546, non minus audacter Romanam Sedem impetit:

« Quoique saint Pierre ait été l'apôtre des Juifs, et que ses successeurs, marchant sur les traces de cet apôtre, dussent donner tous leurs soins à la conversion de ce peuple, ils ne laissent pas de le négliger beaucoup. » Hæc illi non minus impudenter quam falso.

(6. Faxit Deus ut ecclesiasticum neophytorum collegium e pulvere reviviscens juxta Pontificis institutoris mentem, fructus uberes in Judæorum Mahumedanorumque gente producat, ut os iniqua loquentium obstruatur.

(7. Neophytis ad fidem conversis Venetiis in loco pio catechumenorum permittitur matrimonium contrahere cum fidei, absque interpellatione prioris conjugis in infidelitate relicti, arbitrio nuntii Apostolici Venetiis existentis. Benedictus XIV, constit. 117 incipit. *In suprema*, tom. I *Bullarii* sui, p. 483 dummodo præfato. (8. Nuntio summarie et extrajudicialiter constet, conjugem absentem moneri legitime non posse, aut monitum, intra tempus in monitione præfixum suam voluntatem significare neglexisse. Libellum repudii non licet Judæis ad fidem conversis dare uxoribus in judaismo remanentibus. Bened. XIV, in constit. incip. *Apostolici* 38, t. II, *Bullar.*, p. 330.

Neophytus, si repudii libellum rabbinicis superstitionibus inveniatur dedisse uxori nolenti se convertere, in eum, tanquam *Judaizantem*, animadvertendum esse statuitur: *Ibidem*, p. 331.

Si autem id fecerit coram notario et testibus Christianis, minori pœna plectendus erit. *Ibidem*.

(9. Contingit sæpenumero ut ex conjugibus infidelibus, vir catholicam fidem amplectatur, uxore in sua infidelitate remanente. Disputatum non minus frequenter fuit an uxori volenti in sua perseverare infidelitate, cogendus sit vir ad dotis mu-